

Ющенко К.В.,

студентка юридичного інституту
Національного авіаційного університету

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПОСТТРАЖДАЛИХ УНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Аварія на Чорнобильській АЕС є найтяжчою за всю історію людства техногенною катастрофою, внаслідок якої було опромінено більше 145 тисяч кв. км території України, Білорусі та Російської Федерації, постраждало понад 5 мільйонів людей, забруднено радіоактивними нуклідами близько 5 тисяч населених пунктів зазначених країн, з них на території України — 2218 селищ та міст з населенням приблизно 2,4 млн людей.

Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» під соціальний захист держави взято безпосередніх учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, а також найбільш вразливі верстви населення — дітей, інвалідів та громадян, які проживають на забруднених радіонуклідами територіях.

Станом на квітень 2010 року статус постраждалих унаслідок Чорнобильської катастрофи в Україні мають понад 2,3 млн осіб, серед них — понад півмільйона — діти. За останні 12 років загальна чисельність постраждалих громадян зменшилася на 26 %, при цьому чисельність осіб, віднесених до категорії 1, тобто інвалідів, збільшилася майже на 80 %, більше половини з яких — безпосередні учасники ліквідації наслідків аварії.

У грудні 1995 р. у м. Оттава (Канада) було укладено Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України і урядами країн «Великої сімки» та Комісією Європейського Співтовариства щодо закриття Чорнобильської АЕС. 15 грудня 2000 року Україна виконала взяті зобов'язання і закрила Чорнобильську АЕС. Однак дотепер іноземними підрядниками не завершено жодного з міжнародних проектів зі спорудження об'єктів інфраструктури, необхідних для виконання робіт із закриття Чорнобильської АЕС, у той час як згідно з положеннями згаданого Меморандуму ці роботи мали завершитися за п'ять років.

У квітні 2006 р. у Києві відбулася міжнародна наукова конференція «Двадцять років Чорнобильської катастрофи. Погляд у майбутнє», яка ще раз підтвердила необхідність нарощення спіль-

них зусиль задля пом'якшення наслідків аварії, підвищення рівня ядерної і радіаційної безпеки та подальшого розвитку міжнародного співробітництва з чорнобильської проблематики.

МЗС відповідно до Закону України «Про міжнародні договори України» сприяло підготовці до підписання Грантової угоди між Урядом України, державним спеціалізованим підприємством «Чорнобильська АЕС» і Європейським банком реконструкції та розвитку. Її підписання відбулося 16 лютого 2009 р. у Кабінеті Міністрів України. Згідно з положеннями Угоди, ЄБРР на безповоротній основі виділив Україні грант у розмірі 135 млн євро для реалізації міжнародних проектів на Чорнобильській АЕС.

Міжнародні проекти з питань подолання наслідків Чорнобильської катастрофи:

І. Проекти Європейської комісії.

За ініціативою Міністерства на розгляд Європейської комісії було подано три проекти за темами:

1. Створення телекомунікаційних центрів на базі шести центральних районних лікарень, лікувально-діагностичного центру, обласної дитячої лікарні та пологового будинку № 1 у Рівненській області з метою покращення здоров'я та якості життя немовлят та жінок. Головна мета створення телекомунікаційних центрів — покращення діагностики, профілактики і лікування хвороб репродуктивної системи, покращення діагностики і профілактики вроджених вад розвитку і спадкової патології, зниження показників перинатальної і маюкової смертності та дитячої інвалідності.

2. Створення перинатального центру на базі пологового будинку №1 м. Рівне. Головна мета створення сучасного перинатального центру в регіоні постійної дії низькодозованого опромінення та інших шкідливих факторів: зменшення перинатальної захворюваності та смертності, профілактика захворювань репродуктивної системи; покращення надання медичної допомоги вагітним жінкам, породіллям та немовлятам; покращення загального рівня освіченості населення у питаннях планування сім'ї та здорового способу життя; підвищення професійного рівня медичного персоналу, що бере участь у проекті.

3. Соціально-економічний розвиток забруднених у результаті Чорнобильської катастрофи сільських регіонів Рівненської області. Головна мета проекту «Соціально-економічний розвиток забруднених у результаті Чорнобильської катастрофи сільських регіонів Рівненської області» є створення на території пілотних господарств для вирощування плодово-ягідних культур, забезпечення їх

необхідними саджанцями, спеціалізованою сільськогосподарською технікою, а також модернізація переробних підприємств.

II. Регіональний проект МАГАТЕ «Розробка стратегії довгострокових заходів щодо реабілітації радіоактивно забруднених територій та протирадіаційного захисту населення, яке проживає на радіоактивно забруднених територіях (RER 3004)».

Проект розпочато у 2007 році, учасники проекту — експерти та представники України, Російської Федерації та Республіки Білорусь.

Мета проекту — розробка рекомендацій із гармонізації національних підходів до реабілітації постраждалого внаслідок Чорнобильської катастрофи населення, відродження територій та протирадіаційного захисту (з урахуванням міжнародних стандартів безпеки).

III. Проект Чорнобильська Програма відродження та розвитку ПРООН в Україні.

Головною метою впровадження ЧПВР є сприяння процесам відродження та розвитку територій, постраждалих унаслідок Чорнобильської катастрофи.

Донорами цієї програми є: Фонд довіри заради людської безпеки ООН; Програма розвитку ООН; Спеціальний фонд волонтерства ООН; Швейцарське агентство з співпраці та розвитку; Офіс з координації гуманітарних питань ООН.

Протягом 2004—2007 років на території вищезазначених районів створено і діють 256 організацій громад (ОГ) у 174 селах (більше 20 тис. членів), які вирішують конкретні проблеми відродження та розвитку сіл: відбудова шкіл, лазень, фельдшерсько-акушерських пунктів (ФАП) та амбулаторій, створення молодіжних та громадських центрів, ринків, сервісних центрів, очищення парків, проекти газифікації та водозабезпечення. Громадами реалізовано більше 170 проектів відродження та розвитку на загальну суму більше 9 млн грн (з них понад 3 млн грн — внесок ЧПВР). У 2007 році на конкурсній основі затверджено 16 проектів громад на загальну суму понад 1,5 млн грн.

Триває робота із розбудови молодіжних центрів у постраждалих регіонах та їх оснащення комп'ютерною технікою. У співпраці з центрами соціально-психологічної реабілітації населення та його інформування з питань подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, підпорядкованими МНС і облдержадміністраціям, проведено низку тренінгів для лідерів молодіжних центрів.

З метою підвищення рівня інформативної та освітньої обізнаності населення розробляються та розповсюджуються через міс-

цеві установи та ЗМІ інформаційні матеріали щодо безпечного проживання на забрудненій території, а також проводяться семінари для медпрацівників та вчителів.

VI. Проект: «Міжнародна науково-інформаційна мережа з Чорнобильських питань» (ICRIN).

Метою проекту є розповсюдження достовірної інформації серед постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС громадян про безпечне проживання і формування здорового способу життя на радіоактивно забруднених територіях. Проект є субрегіональним та реалізовуватиметься в трьох найбільш постраждалих країнах — Білорусі, Російській Федерації та в Україні.

У рамках проекту у 2011 році буде проведено ряд семінарів — тренінгів з найактуальнішої тематики щодо медичних та соціально-психологічних наслідків Чорнобильської катастрофи для різних цільових груп населення, а саме медичних працівників, учителів та керівників органів місцевого самоврядування, які працюють з населенням, що постраждало внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Отже, Чорнобильська катастрофа засвідчила, що важкі ядерні аварії призводять до глобальних наслідків та впливають на життєві інтереси багатьох країн. Ресурси, необхідні для подолання наслідків техногенних катастроф такого масштабу, виходять далеко за межі економічних і технологічних можливостей окремої країни та потребують об'єднаних зусиль світової спільноти. Проголошення України як незалежної держави призвело до позитивних змін у схемі міжнародного співробітництва у справі пом'якшення наслідків Чорнобильської катастрофи.

Література

1. Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 року: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=796-12.

2. Наукові та технічні аспекти міжнародного співробітництва в Чорнобилі: Збірка наукових статей / За заг. ред. В.М. Глигала, А.В. Носовського. — К.: Вища шк., 2001. — Вип. 3. — 701 с.

3. Шевченко І. Світ не байдужий до ЧАЕС // Вісник Чорнобиля. — 2003. — 19 лип. — С. 7.